

<https://doi.org/10.18523/3041-1718.2026.3.1.18-28>

УДК 321.02:355.01(477)“2022/2025”

Наталія Кононенко

Кандидатка політичних наук, провідна наукова співробітниця,

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України

<https://orcid.org/0000-0001-8397-2830>

n.kononenko1509@gmail.com

ЛЕГІТИМАЦІЯ ВЛАДИ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ: УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД 2022–2025 РОКІВ

У статті досліджено трансформацію механізмів політичної легітимзації влади України в умовах повномасштабної війни 2022–2025 рр. Проблема політичної легітимзації у воєнний час набуває особливої актуальності, оскільки суспільство випробовує межі довіри до держави, а держава — межі власної спроможності. Авторка аналізує перехід від емоційно-мобілізаційного формату легітимності, що ґрунтується на оборонному суспільному консенсусі, до прагматично-інституційного формату «легітимзації виживанням», який більше орієнтований на ефективність, процедурну прозорість та справедливість рішень. У фокусі уваги — роль інституційної спроможності, зовнішньої підтримки та зміни суспільних очікувань у процесах легітимзації. Дослідження поєднує нормативно-ціннісний, національно-визвольний і зовнішньо-легітимацийний підходи, спираючись на класичні та сучасні теорії легітимності та емпіричні дані щодо України 2022–2025 рр. Показано, що мобілізаційна легітимність у 2022 р. забезпечила короткострокову суспільну консолідацію, проте її перевага в централізації та персоналізації влади створює ризики для довгострокового демократичного розвитку. З 2023 р. суспільство дедалі більше орієнтувалося на раціональні критерії ефективності та підзвітності, внаслідок чого перед інституціями постали нові виклики, зокрема через недореформованість державного управління, централізацію повноважень та залежність від неформальних практик. Авторка формулює концепт української моделі «легітимзації виживанням», яка забезпечує короткострокову стабільність через концентрацію ресурсів і мобілізацію зовнішньої допомоги, але водночас обмежує інституційні можливості формування довгострокової демократичної легітимності. Висновки статті підкреслюють, що політична стійкість держави у воєнний час визначається не лише оборонною спроможністю, а й якістю інституційної адаптації та здатністю поєднувати ефективність, прозорість і суспільну довіру, а накопичення інституційного «боргу» може підірвати відновлення демократичного балансу після війни.

Ключові слова: політична легітимация, війна в Україні, мобілізаційна легітимність, легітимация виживанням, інституційна спроможність, демократичні інститути, суспільна довіра, зовнішня підтримка, постконфліктна стабільність, повномасштабна війна.

Проблема політичної легітимації влади у воєнний час постає одним із головних викликів сучасної вітчизняної політичної науки, оскільки саме в умовах екзистенційної загрози суспільство випробовує межі своєї довіри до держави, а держава — межі власної спроможності. Для України, що з 2022 р. перебуває у стані повномасштабної війни, питання легітимності влади набуває не лише теоретичного, а й безпосередньо практичного виміру. Йдеться про здатність демократичних інститутів не лише забезпечувати виживання, а й утримувати суспільне визнання в ситуації, коли звичні механізми делегування влади (передусім вибори) призупинено. Оскільки виборчий цикл не функціонує, влада позбавлена базового джерела демократичної легітимності, тож ключового значення набувають альтернативні інструменти: довіра, ефективність, прозорість і відчуття справедливості рішень.

Метою статті є аналіз трансформації механізмів політичної легітимації влади України в умовах війни через призму переходу від емоційно-мобілізаційного до прагматично-інституційного формату легітимності. **Наукова гіпотеза** полягає в тому, що ефективність та стійкість української держави визначаються не лише оборонною спроможністю, а й якістю інституційної адаптації, тобто здатністю політичної системи забезпечити баланс між результативністю управління, прозорістю процедур і довірою громадян за умов відсутності виборчої легітимації.

У межах **теоретичного осмислення** проблеми легітимності особливу увагу приділено трьом основним напрямам сучасних досліджень.

Перший напрям — нормативно-ціннісний — розвиває підхід Девіда Бітема, відповідно до якого легітимність є поєднанням процедурної законності, морального виправдання та суспільного визнання¹. Вів'єн Джабрі акцентує, що у воєнний час дискурсивні практики: наративи, символи, мова влади — набувають особливого значення². Дженніфер Діксон доводить, що саме адаптація до сучасних умов історичних наративів слугує механізмом збереження легітимності³. Емпіричні дослідження війни 2022–2025 рр. свідчать, що, хоча демократичні цінності в умовах війни зазнають тиску, виборча легітимність залишається фундаментом політичного порядку — і саме тому її тимчасова відсутність вимагає компенсаторних форм суспільної згоди⁴.

Другий напрям — національно-визвольний і антиколоніальний — розглядає легітимацію влади через призму боротьби за суверенітет. Бенедикт Андерсон окреслює «уявлену націю» як джерело політичної мобілізації, тоді як Чарльз Тіллі підкреслює важливість інституційної стабільності для збереження політичного порядку^{5,6}. Український досвід репрезентує феномен «озброєної довіри» — стану, за якого мобілізація громадян підсилює ефективність державних рішень, але водночас несе ризики делегітимації через централізацію та зниження прозорості влади⁷.

Третій напрям — зовнішньо-легітимаційний, або постінтервенційний, — досліджує вплив міжнародних акторів на процеси внутрішньої легітимації. Роботи цього напрямку Анни Гейс, Лотара Брока, Геральда Мюллера та Беріт Бліземанн де Гевари показують, що міжнародна підтримка часто формує феномен «подвійної легітимності» — внутрішньої (суспільної) та зовнішньої (міжнародної), що може призводити до напруги між ефективністю та інклюзивністю^{8,9}. Володимир Артюх і Тарас Федірко описують українську модель «залежного державотворення», коли

¹ David Beetham, *The Legitimation of Power* (London: Macmillan, 1991).

² Vivienne Jabri, *War and the Transformation of Global Politics* (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007).

³ Jennifer M. Dixon, "Rhetorical Adaptation and Resistance to International Norms," *Perspectives on Politics* 16, no. 1 (2018): 70–89, <https://doi.org/10.1017/S1537592717003471>.

⁴ Kristin M. Bakke, Marianne Dahl, and Karina Rickard, "Conflict Exposure and Democratic Values: Evidence from Wartime Ukraine," *Journal of Peace Research* 62, no. 5 (2025): 1376–92, <https://doi.org/10.1177/00223433251347769>.

⁵ Benedict Anderson, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism* (London: Verso, 1983).

⁶ Charles Tilly, *Coercion, Capital, and European States, AD 990–1990* (Oxford: Blackwell, 1990).

⁷ Alina Markovska, Olena Serdiuk, and Ivan Soldatenko, "Trust as a Weapon of War: Fighting Corruption and Corporate Crime in Ukraine," *Crime, Law and Social Change* 83 (2025), <https://doi.org/10.1007/s10611-024-10191-5>.

⁸ Anna Geis, Lothar Brock, and Harald Müller, eds., *War and Democratization: Legality, Legitimacy and Effectiveness* (London: Routledge, 2008).

⁹ Berit Bliesemann de Guevara, "Statebuilding and Legitimacy: The Study of Political Orders in Fragile States," *Third World Quarterly* 32, no. 5 (2012): 1075–90.

держава одночасно є носієм суверенітету та агентом зовнішньої допомоги¹⁰. У власних попередніх дослідженнях ми наголошували, що навіть у воєнний час збереження партисипативних і деліберативних механізмів демократії підтримує довіру та процедурну стійкість, зміцнюючи внутрішню легітимність¹¹.

У сучасній літературі дедалі більшу увагу приділяють також процесам делегітимації, які виникають тоді, коли формальні інститути не відповідають локальним очікуванням або втрачають спроможність забезпечувати справедливість і підзвітність. Легітимність у таких умовах розуміють не як статичний стан, а як динамічний процес взаємодії між владою та суспільством, який має морально-нормативний, інституційно-функціональний і психологічно-перцептивний виміри^{12, 13}.

Отже, **наукова новизна** дослідження полягає у спробі пояснити механізми підтримання легітимності української влади під час війни крізь призму інституційної спроможності, зовнішньої залежності та еволюції суспільної довіри за умов призупинення виборчого процесу. Водночас не вирішеним аспектом, на який спрямовано цю статтю, залишається питання: якою мірою модель «легітимації виживання» може бути конвертована у стабільну, інституційно оформлену довіру після завершення війни.

Виклад основного матеріалу

Інституційний вимір політичної легітимації України в умовах війни

Дослідники політичної легітимації в умовах криз наголошують, що саме інституційний вимір легітимності стає критичним чинником стійкості держави. Сильні та адаптивні інститути здатні трансформувати моральну підтримку, суспільну мобілізацію й енергію опору, які також є інструментами легітимації під час війни, у стабільне управління та відновлення державності.

Щодо України, то напередодні повномасштабної війни українські політичні інститути разом з іншими ключовими елементами політичної системи (процесами, практиками, акторами, нормами) перебували у стані посткомуністичної інституційної «заморозки»^{14, 15}. Це означало, що вони зберігали переважно екстрактивний, елітарно-корпоративний характер, який свідомо підтримували впливові неформальні актори (олігархи). Домінування неформальних інституційних практик (зокрема олігархічних мереж і патронатних відносин) у політичному процесі 2014–2021 рр. призвело до того, що реформи, спрямовані на підвищення ефективності, інклюзивності та підзвітності державного управління, залишалися незавершеними^{16, 17}. Саме такий гібридний стан політичних інститутів, у якому поєднувалися фрагментарні реформи, централізація влади та обмежена підзвітність, визначив специфіку політичних процесів у 2022–2025 рр., яку умовно можна розділити на два етапи.

¹⁰ Volodymyr Artiukh and Taras Fedirko, "War and Dependent State Formation in Ukraine," *Focaal — Journal of Global and Historical Anthropology* 102 (2025): 57–72, <https://doi.org/10.3167/fcl.2025.1020105>.

¹¹ Наталія Кононенко, *Політичні механізми загоєння соціальних ран. Адаптивні зміни у функціонуванні політичної системи України в умовах повоєнної відбудови* (Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2024), 217–52, <https://doi.org/10.53317/978-617-14-0360-4>.

¹² Dixon, "Rhetorical Adaptation and Resistance to International Norms."

¹³ Bliesemann de Guevara, "Statebuilding and Legitimacy: The Study of Political Orders in Fragile States."

¹⁴ Merilee Grindle, "Good Enough Governance Revisited," *Development Policy Review* 29, no. s1 (2011): s199–s221, <https://doi.org/10.1111/j.1467-7679.2011.00526.x>.

¹⁵ Bo Rothstein, *The Quality of Government: Corruption, Social Trust, and Inequality in International Perspective* (Chicago: University of Chicago Press, 2011).

¹⁶ David Dalton, *The Ukrainian Oligarchy after the Euromaidan: How Ukraine's Political Economy Regime Survived the Crisis* (New York: Columbia University Press, 2021).

¹⁷ Henry E. Hale, *Patronal Politics in Post-Soviet Ukraine: Institutions, Oligarchs, and the State* (Cambridge: Cambridge University Press, 2021).

У винятково складних умовах 2022 року, коли масштаби воєнної загрози з боку Російської Федерації лише окреслювалися, українські інституції, формально інтегровані в демократичний порядок денний, але значною мірою залежні від політичної волі ключових акторів і структурних обмежень, створили унікальне та відносно ефективне середовище для формування феномену «войовничої демократії». У цій моделі демократичні норми та централізоване управління певний час співіснували в умовах мобілізаційної легітимації, тобто підтримки влади, що ґрунтувалася на оборонному консенсусі та моральній солідарності.

Починаючи з 2023 р., коли лінія фронту стабілізувалася, а суспільна підтримка владних рішень перестала бути безумовною, саме гібридність інституцій (інституційна інерція) почала звужувати можливості гнучкого державного управління. Зростаючий запит на прозорість, підзвітність і залучення громадян поступово змінив формат політичної легітимації влади суспільством: від безапеляційного консенсусу до прагматичної співпраці в межах моделі «легітимації виживанням». Утім, політичні еліти та державні службовці, які не мали достатнього досвіду відкритої співпраці з громадянським суспільством, опинилися перед потребою інституційної адаптації безпосередньо під час війни. Проте ці зусилля залишаються фрагментарними та мало-ефективними, що свідчить як про інерційність адміністративних практик, так і про брак системної готовності до горизонтальної підзвітності. У результаті це ускладнює політичну легітимацію — головний ресурс державної стабільності в умовах повномасштабної війни.

Мобілізаційна легітимність і трансформація демократичних інститутів України під час війни

У демократичних системах легітимація влади в мирний час ґрунтується, принаймні в ідеалі, на процедурній легітимності та суспільній підтримці політичного режиму. Влада отримує мандат через чесні вибори, діє в межах конституційних норм, гарантує поділ влади відповідно до конституції, дотримання прав людини, підзвітність і прозорість управління. Така комбінація процедур і громадської підтримки формує суспільну довіру, яка спирається на стабільність інституцій і сприйняття політичних рішень як справедливих^{18, 19}.

Проте під час війни механізми політичної легітимації трансформуються. У період екзистенційної загрози суспільство готове поступитися демократичними процедурами заради безпеки. Вибори часто відкладають, а концентрацію виконавчої влади, контроль над інформацією та тимчасові обмеження окремих прав сприймають як цілком логічні і виправдані. У такому контексті головним критерієм мобілізаційної легітимності стає ефективність влади в забезпеченні виживання держави. Український досвід 2022 року яскраво ілюструє описані вище трансформації. Наприклад, у межах мобілізаційної легітимації української влади (2022 р.) її висока централізація аномально (якщо мова йде про демократію) співіснувала з високим рівнем суспільної довіри до політичного керівництва країни: у лютому 2023 р. 60,6 % громадян (проти 20,3 % у 2021 р.) вважали, що країна рухається в правильному напрямку, 79,6 % вірили в перемогу, а Президенту довіряли майже 80 %²⁰.

Значний рівень патріотичної мобілізації українців (перед початком повномасштабної війни 50 % наших громадян були готові захищати країну)²¹ сприяв рішучим діям влади в перші дні повномасштабної російської агресії в лютому 2022 р. Запровадження правового режиму воєнного стану частково обмежило конституційні права, проте дало змогу зберегти керованість держави,

¹⁸ David Beetham, *The Legitimation of Power*.

¹⁹ Pippa Norris, *Why Electoral Integrity Matters* (Cambridge: Cambridge University Press, 2014).

²⁰ Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та Центр Разумкова, *Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадових та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу, лютий — березень 2025* (Київ, 2025), <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtstv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r>.

²¹ Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та Київський міжнародний інститут соціології, *Ні агресії Росії: Громадська думка українців у лютому 2022 р.*, 23 лютого 2022, <https://dif.org.ua/article/ni-agresii-rosii-gromadska-dumka-ukraintsiv-u-lyutomu-2022-r>.

що відповідало на той момент уявленню більшості українців про ефективну українську владу. Інституційними проявами воєнного стану стали створення Ставки Верховного Головнокомандувача, військових адміністрацій, адаптація роботи парламенту до потреб швидкого ухвалення «воєнного» законодавства, заборона виборів, а також посилення політичної ролі Офісу Президента та Ради національної безпеки і оборони України (РНБО). Водночас відбулася зовнішня легітимація нового формату влади через широку міжнародну підтримку. Зміни торкнулися й інформаційного простору. Централізація комунікацій, передусім через телемарафон «Єдині новини», стала інструментом консолідаційного дискурсу, що базувався на наративах єдності, солідарності та спільного виживання і виконував певним чином функцію морального оновлення легітимності. Відсутність гучних політичних і корупційних скандалів у перші місяці війни посилила довіру громадян. Одночасне збереження роботи судів, антикорупційних органів, реалізація великої кількості партисипативних та деліберативних інструментів дали підстави говорити про феномен «войовничої демократії», оскільки демонстрували відданість влади принципам правової держави навіть у кризових умовах.

Зворотним боком мобілізаційної легітимації є загострення вразливості напівпрезидентської системи. Серед ризиків — домінування президента за умов формально парламентсько-президентського устрою, десуб'єктивізація парламенту й уряду, а також подальша персоналізація влади. Війна створила підстави для легітимної концентрації повноважень, необхідної для забезпечення виживання держави, проте водночас потенційно небезпечної для повоєнного розвитку демократії. Такий емоційний тип легітимності сприяв суспільній єдності, але містив ризики інституційної деградації після завершення війни. Найсерйознішим викликом феномену «делегативної демократії» (за Гільєрмо О'Доннеллом), коли громадяни наділяють лідера надмірними повноваженнями, послаблюючи механізми контролю та підзвітності, є не так тимчасова концентрація влади, як ризик її закріплення та інституціоналізації²².

Інституційна вразливість і виклики «легітимації виживанням» в Україні

Після стабілізації фронту восени 2022 р. суспільні настрої почали поступово змінюватися. Стало зрозуміло, що Україна увійшла в затяжну фазу «війни на виснаження». Поступово на перший план суспільної уваги виходять питання мирного часу — корупції, зростання цін, справедливості розподілу ресурсів²³. Якщо в травні 2022 р. лише 27 % українців оцінювали умови життя як погані, то в травні 2024 р. так вважали 49 %. У червні 2024 р. 71,9 % громадян були незадоволені подіями в країні²⁴. Повернення до «старих» зон турбулентності зумовило «нові» — для повномасштабної війни — вимоги до влади: підзвітність, справедливість, антикорупційність, повернення процедурності. Рівень суспільної довіри до влади почав визначатися не емоційною підтримкою, а раціональними оцінками ефективності. Отже, емоційна «мобілізаційна легітимація» 2022 року вимушено трансформувалася в більш прагматичну «легітимацію виживанням», коли підтримка влади ґрунтується на переконанні, що саме вона здатна гарантувати безпеку держави. На початку 2023 р. політичне керівництво України (як і будь-якої європейської країни, що застрягла в тривалій кризі) зіткнулося з необхідністю переводити політику в площину інституційних і матеріальних рішень²⁵.

Зафіксуємо, що стратегія «легітимації виживанням» вимагає поєднання ефективності й процедурності. На стратегічному рівні її основою мають бути концентрація ресурсів на фізичному виживанні населення, збереження «острівців демократичності» навіть під час воєнного стану,

²² Guillermo O'Donnell, "Delegative Democracy," *Journal of Democracy* 5, no. 1 (1994): 55–69, <https://doi.org/10.1353/jod.1994.0010>.

²³ Info Sapiens, *Корупція в Україні 2024: Розуміння, сприйняття, поширеність* (2024), <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=333>.

²⁴ Сергій Дембіцький, *Фон громадської думки впродовж війни* (Інститут соціології НАН України, 2025), https://isnasu.org.ua/popsci/031_Dembitsky_-_Fon_gromadskoyi_dumky.php.

²⁵ Luuk van Middelaar, *Alarums and excursions: Improvising politics on the European stage* (Agenda Publishing, 2019).

наявність плану повернення до нормального політичного циклу, чесна та реалістична комунікація з громадянами. На тактичному рівні «легітимація виживанням» — це стабілізація соціально-економічних систем, мінімізація корупції, залучення міжнародної підтримки, співпраця з громадами та постійний публічний діалог. А яким був український формат «легітимації виживанням» (2023–2025)?

У відповідь на зміну суспільних очікувань риторика влади дійсно еволюціонувала. Поряд із темами героїзму дедалі частіше лунали мотиви справедливості, відбудови, відповідальності. Водночас ефективність морально-нормативної легітимації поступово знижувалася не в останню чергу через зростання відстані між риторикою та результатами діяльності, що поступово девальвувало довіру суспільства до влади. У 2023–2025 рр. фіксується поступове зростання критики влади: частка респондентів, що негативно оцінюють державні інституції, зросла з 18,6 % у 2022 р. до 64,3 % у 2024 р.²⁶ Короткочасне «гуртування довкола прапора» на початку 2025 р. (пов'язане із складною зустріччю президентів України та США) не змогло зупинити падіння довіри у другій половині 2025 р., що пришвидшилося після Картонкового майдану в липні цього року²⁷.

Чому українській владі складно доводити свою спроможність в умовах прагматичного формату «легітимації виживанням»? Об'єктивно багатозадачність та обмеженість фінансових ресурсів істотно ускладнюють для української влади завдання доведення своєї спроможності в умовах прагматичного формату «легітимації виживанням». У 2026 р. дефіцит Державного бюджету України становить 18,4 % ВВП, або близько 2 трлн грн (≈49 млрд дол. США), і майже повністю покривається за рахунок зовнішньої підтримки²⁸. Такий рівень залежності від міжнародних партнерів об'єктивно звужує простір політичної автономії, водночас підвищуючи очікування суспільства щодо ефективності, прозорості та підзвітності державної політики. У цій ситуації навіть ситуативні управлінські прорахунки чи комунікаційні збої мають непропорційний вплив на рівень суспільної довіри. Отже, виклик легітимації в умовах війни має не лише ресурсний, а й насамперед інституційний характер.

Перехід від ресурсних обмежень до інституційних вразливостей є закономірним: саме стан політичних інститутів визначає, чи здатна держава ефективно використовувати навіть наявні ресурси. Причини, через які українській владі складно доводити свою спроможність у межах «легітимації виживанням», полягають у дефіциті інституційної спроможності посткомуністичних структур державного управління забезпечувати підзвітність, інклюзивність та довгострокову ефективність. Детермінантами хронічної слабкості державних інституцій є крихкість партійної системи та її підконтрольність неформальним акторам (олігархам); дефектна система розподілу влади, що обмежує суб'єктність парламенту й уряду; уразливість судової гілки влади й політизованість прокуратури; надмірна концентрація владних повноважень у руках президента; а також хронічна незавершеність реформ державного управління²⁹.

Ця інституційна крихкість має системний характер і проявляється у структурній асиметрії політичного режиму: держава демонструє здатність до швидкої реакції на кризові ситуації, але не до послідовного вирішення стратегічних завдань. Як наслідок, українська влада змушена доводити свою спроможність переважно через демонстрацію оперативних, інструментальних рішень у безпековій та оборонній сферах. Такі дії мають широку суспільну підтримку, однак не сприяють посиленню нормативно-комунікаційних засад легітимності, які передбачають автономність, відкритість і стабільність інституцій. У цьому контексті відбувається поступова маргіналізація затребуваних суспільством механізмів інституційної довіри: якісного виконання

²⁶ Дембіцький, *Фон громадської думки впродовж війни*.

²⁷ Київський міжнародний інститут соціології, *Динаміка довіри Президенту В. Зеленському в 2019–2025 роках і ставлення до проведення виборів* (2025), <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1552&page=1>.

²⁸ Кабінет Міністрів України, *«Держбюджет-2026: уряд заклав рекордні видатки на оборону та соціальну сферу»*, 16 вересня 2025, <https://parlament.ua/news/derzhbyudzhets-2026-uryad-zaklav-rekordni-vydatky-na-oboronu-ta-soczialnu-sferu/>

²⁹ Галина Зеленько, кер. і наук. ред., *Інституційна (не)спроможність держави в Україні: як розірвати замкнене коло* (Київ: ІПіЕнД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025), <https://doi.org/10.53317/978-617-14-0363-5>.

парламентом представницьких і законотворчих функцій, підзвітності уряду, ефективного врядування, локалізації корупції, доступності судових послуг і справедливості судових рішень³⁰. Таке відсунення процедурної демократії на периферію політичного процесу посилює залежність легітимності від екзогенних чинників — передусім міжнародної підтримки та військових успіхів — і водночас стримує розвиток ендегенних механізмів відтворення суспільної довіри.

У підсумку формується українська модель «легітимації виживанням», яка забезпечує короткострокову стабільність завдяки концентрації владних ресурсів і мобілізації зовнішньої допомоги, але водночас звужує інституційні можливості для формування довгострокової демократичної легітимності. Якщо інститути залишатимуться в нинішньому недореформованому стані, позбавленому гнучкості та інклюзивності, вони можуть виявитися неспроможними підтримувати суспільну довіру після зниження воєнної мобілізації. Це створює ризик накопичення інституційного «боргу», який у післявоєнний період може підірвати баланс між ефективністю та демократичними цінностями — фундаментальний для стійкого розвитку сучасної української державності.

Висновки

1. Досвід України 2022–2025 рр. підтверджує, що саме інституційна спроможність держави є визначальним чинником її політичної стійкості під час війни. Без ефективних і передбачуваних інституцій мобілізаційна підтримка суспільства має тимчасовий характер і не перетворюється на стале управління.

2. У 2022 р. легітимність української влади ґрунтувалася на оборонному консенсусі, моральній єдності й готовності громадян поступитися демократичними процедурами заради безпеки. Такий тип мобілізаційної легітимації забезпечив суспільну консолідацію, але водночас створив передумови для надмірної персоналізації влади та послаблення механізмів контролю.

3. Після стабілізації фронту та вичерпання емоційного ресурсу мобілізаційної підтримки легітимність влади почала ґрунтуватися на раціональних критеріях ефективності, прозорості й справедливості. Відбулася зміна суспільного запиту — від єдності будь-якою ціною до процедурної підзвітності та чесного управління. Недореформованість українських інститутів, їхня залежність від неформальних практик та централізація влади навколо інституцій президента ускладнили адаптацію до нових вимог «легітимації виживанням». Інституційна крихкість проявилася в неспроможності забезпечити сталі механізми участі громадян, контролю та довіри.

4. Україна продемонструвала унікальну модель «войовничої демократії», у якій поєднувалися централізоване управління і відданість базовим демократичним принципам. Однак баланс між ефективністю та процедурністю залишається вразливим: короткострокова стабільність досягається ціною довгострокових ризиків для демократичного розвитку.

5. Високий рівень зовнішньої підтримки (майже повне фінансування дефіциту бюджету за рахунок партнерів) підвищує вимоги до ефективності державного управління, але водночас звужує політичну автономію. Унаслідок цього легітимність української влади дедалі більше залежить від екзогенних факторів — військових успіхів та міжнародної довіри. Якщо реформування державних інститутів залишатиметься фрагментарним, це може призвести до накопичення інституційного «боргу» — структурної слабкості, яка після війни поставить під загрозу відновлення демократичного балансу між ефективністю й підзвітністю.

³⁰ Галина Зеленько та ін., *Інструменти легітимації влади в період дії режиму воєнного стану: Науковий звіт* (Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2024), https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Doslidzhennia_prezentatsiia.pdf.

Список використаних джерел

- Дембіцький, Сергій. *Фон громадської думки впродовж війни*. Інститут соціології НАН України, 2025. https://isnasu.org.ua/popsci/031_Dembitsky_-_Fon_gromadskoyi_dumky.php.
- Зеленько, Галина, кер. і наук. ред. *Інституційна (не)спроможність держави в Україні: як розірвати замкнене коло*. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2025. <https://doi.org/10.53317/978-617-14-0363-5>.
- Зеленько, Галина, Наталія Кононенко, Ірина Овчар, Віталій Перевезій та Світлана Ситник. *Інструменти легітимації влади в період дії режиму воєнного стану: Науковий звіт*. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2024. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Doslidzhennia_prezentatsiia.pdf.
- Info Sapiens. *Корупція в Україні 2024: Розуміння, сприйняття, поширеність*. 2024. <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=333>.
- Кабінет Міністрів України. «Держбюджет-2026: уряд заклав рекордні видатки на оборону та соціальну сферу». 16 вересня 2025. <https://parlament.ua/news/derzhbyudzheth-2026-uryad-zaklav-rekordni-vydatky-na-oboronu-ta-soczialnu-sferu/>.
- Київський міжнародний інститут соціології. *Динаміка довіри Президенту В. Зеленському в 2019–2025 роках і ставлення до проведення виборів*. 2025. <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1552&page=1>.
- Кононенко, Наталія. *Політичні механізми загоєння соціальних ран. Адаптивні зміни у функціонуванні політичної системи України в умовах повоєнної відбудови*. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2024. <https://doi.org/10.53317/978-617-14-0360-4>.
- Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та Київський міжнародний інститут соціології. *Ні агресії Росії: Громадська думка українців у лютому 2022 р.* 23 лютого 2022. <https://dif.org.ua/article/ni-agresii-rosii-gromadska-dumka-ukraintsiiv-u-lyutomu-2022-r>.
- Фонд «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва та Центр Разумкова. *Оцінка ситуації в країні, довіра до соціальних інститутів, політиків, посадових та громадських діячів, ставлення до виборів під час війни, віра в перемогу, лютий–березень 2025*. Київ, 2025. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r>.
- Anderson, Benedict. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso, 1983.
- Artiukh, Volodymyr, and Taras Fedirko. “War and Dependent State Formation in Ukraine.” *Focaal — Journal of Global and Historical Anthropology* 102 (2025): 57–72. <https://doi.org/10.3167/fcl.2025.1020105>.
- Bakke, Kristin M., Marianne Dahl, and Karina Rickard. “Conflict Exposure and Democratic Values: Evidence from Wartime Ukraine.” *Journal of Peace Research* 62, no. 5 (2025): 1376–92. <https://doi.org/10.1177/00223433251347769>.
- Beetham, David. *The Legitimation of Power*. London: Macmillan, 1991.
- Bliesemann de Guevara, Berit. “Statebuilding and Legitimacy: The Study of Political Orders in Fragile States.” *Third World Quarterly* 32, no. 5 (2012): 1075–90.
- Dalton, David. *The Ukrainian Oligarchy after the Euromaidan: How Ukraine’s Political Economy Regime Survived the Crisis*. New York: Columbia University Press, 2021.
- Dixon, Jennifer M. “Rhetorical Adaptation and Resistance to International Norms.” *Perspectives on Politics* 16, no. 1 (2018): 70–89. <https://doi.org/10.1017/S1537592717003471>.
- Geis, Anna, Lothar Brock, and Harald Müller, eds. *War and Democratization: Legality, Legitimacy and Effectiveness*. London: Routledge, 2008.
- Grindle, Merilee. “Good Enough Governance Revisited.” *Development Policy Review* 29, no. s1 (2011): s199–s221. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7679.2011.00526.x>.
- Hale, Henry E. *Patronal Politics in Post-Soviet Ukraine: Institutions, Oligarchs, and the State*. Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
- Jabri, Vivienne. *War and the Transformation of Global Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.
- Markovska, Alina, Olena Serdiuk, and Ivan Soldatenko. “Trust as a Weapon of War: Fighting Corruption and Corporate Crime in Ukraine.” *Crime, Law and Social Change* 83 (2025). <https://doi.org/10.1007/s10611-024-10191-5>.

- Norris, Pippa. *Why Electoral Integrity Matters*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
- O'Donnell, Guillermo. "Delegative Democracy." *Journal of Democracy* 5, no. 1 (1994): 55–69. <https://doi.org/10.1353/jod.1994.0010>.
- Rothstein, Bo. *The Quality of Government: Corruption, Social Trust, and Inequality in International Perspective*. Chicago: University of Chicago Press, 2011.
- Tilly, Charles. *Coercion, Capital, and European States, AD 990–1990*. Oxford: Blackwell, 1990.
- Van Middelaar, Luuk. *Alarums and Excursions: Improvising Politics on the European Stage*. Newcastle upon Tyne: Agenda Publishing, 2019.

Bibliography

- Anderson, Benedict. *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso, 1983.
- Artiukh, Volodymyr, and Taras Fedirko. "War and Dependent State Formation in Ukraine." *Focaal — Journal of Global and Historical Anthropology* 102 (2025): 57–72. <https://doi.org/10.3167/fcl.2025.1020105>.
- Bakke, Kristin M., Marianne Dahl, and Karina Rickard. "Conflict Exposure and Democratic Values: Evidence from Wartime Ukraine." *Journal of Peace Research* 62, no. 5 (2025): 1376–92. <https://doi.org/10.1177/00223433251347769>.
- Beetham, David. *The Legitimation of Power*. London: Macmillan, 1991.
- Bliesemann de Guevara, Berit. "Statebuilding and Legitimacy: The Study of Political Orders in Fragile States." *Third World Quarterly* 32, no. 5 (2012): 1075–90.
- Cabinet of Ministers of Ukraine. "State Budget 2026: The Government Has Allocated Record Expenditures for Defense and the Social Sphere." September 16, 2025. <https://parlament.ua/news/derzhbyudzhets-2026-uryadzaklav-rekordni-vydatky-na-oboronu-ta-soczialnu-sferu/> [in Ukrainian].
- Dalton, David. *The Ukrainian Oligarchy after the Euromaidan: How Ukraine's Political Economy Regime Survived the Crisis*. New York: Columbia University Press, 2021.
- Dembitskyi, Serhii. *The Background of Public Opinion*. Institute of Sociology, National Academy of Sciences of Ukraine, 2025. https://isnasu.org.ua/popsci/031_Dembitskyi_Fon_gromadskoyi_dumky.php [in Ukrainian].
- Dixon, Jennifer M. "Rhetorical Adaptation and Resistance to International Norms." *Perspectives on Politics* 16, no. 1 (2018): 70–89. <https://doi.org/10.1017/S1537592717003471>.
- Geis, Anna, Lothar Brock, and Harald Müller, eds. *War and Democratization: Legality, Legitimacy and Effectiveness*. London: Routledge, 2008.
- Grindle, Merilee. "Good Enough Governance Revisited." *Development Policy Review* 29, no. s1 (2011): s199–s221. <https://doi.org/10.1111/j.1467-7679.2011.00526.x>.
- Hale, Henry E. *Patronal Politics in Post-Soviet Ukraine: Institutions, Oligarchs, and the State*. Cambridge: Cambridge University Press, 2021.
- Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation and Kyiv International Institute of Sociology. *No to Russian Aggression: Public Opinion of Ukrainians in February 2022*. February 23, 2022. <https://dif.org.ua/article/ni-agresii-rosii-gromadska-dumka-ukraintsiv-u-lyutomu-2022-r> [in Ukrainian].
- Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation and Razumkov Centre. *Assessment of the Situation in the Country, Trust in Social Institutions, Politicians, Public Officials and Civic Activists, Attitudes toward Elections during the War, and Faith in Victory (February–March 2025)*. Kyiv, 2025. <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-sytuatsii-v-kraini-dovira-do-sotsialnykh-institutiv-politykiv-posadovtsiv-ta-gromadskykh-diiachiv-stavlennia-do-vyboriv-pid-chas-viiny-vira-v-peremogu-liutyiberezen-2025r> [in Ukrainian].
- Info Sapiens. *Corruption in Ukraine 2024: Understanding, Perception, Prevalence*. 2024. <https://www.sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=333> [in Ukrainian].
- Jabri, Vivienne. *War and the Transformation of Global Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2007.
- Kononenko, Nataliia. *Political Mechanisms of Healing Social Wounds. Adaptive Changes in the Functioning of Ukraine's Political System in the Conditions of Post-War Reconstruction*. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies, NAS of Ukraine, 2024. <https://doi.org/10.53317/978-617-14-0360-4> [in Ukrainian].

- Kyiv International Institute of Sociology. *Dynamics of Trust in President Volodymyr Zelenskyi in 2019–2025 and Attitudes toward Holding Elections*. 2025. <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1552&page=1> [in Ukrainian].
- Markovska, Alina, Olena Serdiuk, and Ivan Soldatenko. “Trust as a Weapon of War: Fighting Corruption and Corporate Crime in Ukraine.” *Crime, Law and Social Change* 83 (2025). <https://doi.org/10.1007/s10611-024-10191-5>.
- Norris, Pippa. *Why Electoral Integrity Matters*. Cambridge: Cambridge University Press, 2014.
- O’Donnell, Guillermo. “Delegative Democracy.” *Journal of Democracy* 5, no. 1 (1994): 55–69. <https://doi.org/10.1353/jod.1994.0010>.
- Rothstein, Bo. *The Quality of Government: Corruption, Social Trust, and Inequality in International Perspective*. Chicago: University of Chicago Press, 2011.
- Tilly, Charles. *Coercion, Capital, and European States, AD 990–1990*. Oxford: Blackwell, 1990.
- Van Middelaar, Luuk. *Alarums and Excursions: Improvising Politics on the European Stage*. Newcastle upon Tyne: Agenda Publishing, 2019.
- Zelenko, Halyna, ed. *Institutional (In)Capacity of the State in Ukraine: How to Break the Vicious Circle*. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies, NAS of Ukraine, 2025. <https://doi.org/10.53317/978-617-14-0363-5> [in Ukrainian].
- Zelenko, Halyna, Nataliia Kononenko, Iryna Ovchar, Vitalii Perevezii, and Svitlana Sytnyk. *Instruments of Power Legitimation during Martial Law: Research Report*. Kyiv: Kuras Institute of Political and Ethnic Studies, NAS of Ukraine, 2024. https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2024/07/Doslidzhennia_prezentatsiia.pdf [in Ukrainian].

Nataliia Kononenko

PhD in Political Science,

Kuras Institute of Political and Ethnic Studies of the National Academy of Sciences of Ukraine

<https://orcid.org/0000-0001-8397-2830>

n.kononenko1509@gmail.com

LEGITIMATION OF POWER UNDER CONDITIONS OF FULL-SCALE WAR: THE UKRAINIAN EXPERIENCE OF 2022–2025

Abstract

The article explores the transformation of the mechanisms of political legitimation of power in Ukraine during the full-scale war of 2022–2025. The problem of political legitimation in wartime becomes particularly relevant, as society tests the limits of its trust in the state, while the state tests the limits of its own capacity. The author analyzes the transition from an emotionally mobilizational format of legitimacy, based on a defensive public consensus, to a pragmatic–institutional format of “legitimation through survival,” which is more oriented toward effectiveness, procedural transparency, and fairness of decisions. The focus is on the role of institutional capacity, external support, and shifting public expectations in the processes of legitimation.

The study combines normative–value, national–liberation, and external–legitimation approaches, drawing on classical and contemporary theories of legitimacy (Beetham, Jabri, Dixon, Anderson, Tilly) and empirical data on Ukraine from 2022–2025. It shows that the mobilizational legitimacy of 2022 ensured short-term social consolidation; however, its advantages in centralization and personalization of power pose risks to long-term democratic development. Since 2023, society has become increasingly oriented toward rational criteria of efficiency and accountability, which has created new challenges for institutions—particularly due to the incomplete reform of public administration, concentration of powers, and dependence on informal practices.

The author formulates the concept of the Ukrainian model of “legitimation through survival,” which provides short-term stability through resource concentration and mobilization of external assistance, but simultaneously limits the institutional capacity for forming long-term democratic legitimacy. The article concludes that the political resilience of the state in wartime is determined not only by its defense capacity but also by the quality of institutional adaptation and the ability to combine efficiency, transparency, and public trust. The accumulation of an institutional “debt,” however, may undermine the restoration of democratic balance after the war.

Keywords: political legitimation, war in Ukraine, mobilizational legitimacy, legitimation through survival, institutional capacity, democratic institutions, public trust, external support, post-conflict stability, full-scale war.

Подано / Submitted: 30.10.2025

Схвалено до публікації / Accepted: 12.11.2025

Оприлюднено / Published: 30.01.2026

Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY 4.0)